سەرژمێری هەنگاوێك بۆ وێناكردنی واقیعی دیمۆگرافی.. حامی احمد علی

دابەشكردنی داهاتەكان بەشێوازێكی دادپەروەری بەسەر پارێزگاكاندا ڕەنگ بێت زەقترین دروشمی سەرژمێری بێت لەعێراق، بەڵام هەستیارترین ئاماژە لەپشت ئەم دروشمەوە ئەستوربونی ڕەگە نەتەوایەتی و ئاینیەكانە كەبێگونان لەدوای ئەنجامی ئەم سەرژمێریەوە ئاماژەكانی دەردەكەون و داواكاریە نەتەوەیی و ئاینی و سیاسی و ئابوریەكان لەسەر ڕیژەی یاسایی و واقیعی دیمۆگرافی ئەم سەرژمێریەوە دەستنیشان دەكرێن، یەكێك لەخاڵە لاوازەكانی دۆزی كورد بەدرێژایی مێژوو پشتی پێ بەستوە ڕووكردنە چەك و پشتكردنە كاغەز بوە كەئەمڕۆش دیسان دەبێتە قۆناغێك و هەلێكی تری لەدەستچوو، لەهەموو سەردەمێكدا هێز و توانای سەربازی هیچ مەرج نەبوە بۆ سەرخستنی داواكاری نەتەوەیی، بەڵكو تەنها جێهێشتنی برینێكی قوڵی تربوە لەجەستەی زاماری نیشتماندا، ئامادەیی و كۆدەنگی سەركردە سیاسیەكان و پشتكردن لەبەرژەوەندیە كەسیەكان هۆكارێك بوە بۆ بەرەو پێشچونی دۆزی كوردو چارەسەری ڕیشەیی كێشەی كورد كەدیسان ئەمیش هەرگیز بەرجەستە نەبوە، بەڵام بەداخەوە هەمیشەو تائەمرۆش سیناریۆكان هەر چەندبارە دەبنەوە بەجۆرێك نەتوانراوە ئەو بەربەستە نهێنیە كەبەردەوام هۆكاربوە بۆ سەرنەكەوتن بشكێندرێت، هەربۆیەش لەقۆناغە یەك لەدوایەكەكانی شۆڕشی كورد لەئاستی باڵادا دۆڕاویین، سەرژمێریش یەكێكی ترە لەو هەلە زێڕینانەی كەدەكرێت ببێتە بناغەیەكی یاسایی و دەستوری بۆ گەڕانەوەی ناوچە كێشە لەسەرەكان لەلایەكەوەو دیاركردنی سەنگی هەرێمی كوردستان لەڕوی ژمارەی دانیشتوانەوە لەلایەكی ترەوە، لەیاسای سەرژمێری ژمارە (32)ی ساڵی (2023) لەمادەی (11)دا هاتوە كەدەڵێت دەبێت هەر (10) ساڵ جارێك پێویستە سەرژمێری گشتی ئەنجام بدرێت، هەر لەهەمان یاسادا لە مادەی (12)دا هاتوە ئەم سەرژمێریە هەموو ئەو عێراقیانە دەگرێتەوە كەلە دەرەوەی ووڵات دەژین بە جۆرێك باڵوێزخانەكان و ئەو لایەنانەی كەبەرژەوەندی عێراق دەپارێزن یان هەر ڕێگایەكی تر كەوەزیری پلان دانان دەستنیشانی دەكات دەبێت بەئەركی خۆی هەڵسێت لەم بوارەدا، بەڵام بەداخەوە دەیڵێم كەكوردانی تاراوگە بەشداریەكی لەسەدا سەدیان لەم سەرژمێریەدا نیە، عێراق (27) ساڵ

لەبەشایی سەرژمێریدا مایەوە، کەدەتوانین بڵێن بە هەرێمی کوردستان (37) ساڵیش دەکات، لەکاتێکدا لەیاسای ئاماردا لەماددەی یانزەدا هاتوە کەدەبێت هەر(10) ساڵ جارێك سەرژمێری گشتی لەعێراق ئەنجام بدرێت، بەڵام بەچەند هۆکارو مەرامێکی سیاسیی و ئەمنی دواخراوە، ئەم سەرژمێرییە لەعێراقدا بەدەیەمین سەرژمێری دادەنرێت و هەستیارترین و پڕبایەخترینیانە لەڕووی سیاسییەوە بۆ هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردنشینەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، بەیەکێك لەپایەگرنگەکانی شۆڕشی ئەم سەدەیە دادەنرێت لەکاتێکدا داهاتوی جیهان و ناوخۆی وڵاتان بەرەو کرانەوەیەکی مەزنی بواری تەکنەلۆژیای سەربازی هەنگاو دەنێت، شۆڕشی چەکداری و بزوتنەوە کلاسیکییەکانی شاخ و شەقام کەهیوایان بەلولەی تفەنگەکانیانەوە هەڵچنیوە ڕۆڵێکی کاریگەر و ئەرێنیان نەماوە، ئەو شۆڕشانەی بەئارایشتی زاراوە فەلسەفیەکانی سەدەکانی ڕابوردوو پەیڕەو پڕۆگرامەکانیان دەنوسنەوە بەرەوپوکانەوەو لەناوچون دەچن، تائەم ساتەوەختە بەرهەمێکی ئەوتۆی لێ نابینین، بەداخەوە لەکاتێکدا دەرفەتێکی زۆر کەم ماوە لەبەردەم ئەم پرۆسە نیشتمانی و گرنگەدا هیچ هاندان و هەوڵێکی شایستە لەم بوارەدا بەدی ناکەین، ساتی نوسینی ئەم ووتارە بەبەندەش هەر درەنگ بوو، بەڵام دەبوو هەر قسەیەکمان هەبێت، چونکە ماوەیەکی کەم بەسەر هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستاندا تێپەڕیوە و بینیمان داهاتێکی خەیاڵی بۆ بانگەشە خەرج کرا، دەگرانین لەساتە مێژووی و نیشتمانیەکاندا کەس خۆی بەخاوەنی پرۆسە چارەنوس سازەکان ناکات و ئامادە نیە بەتەنها پەستەرێك لەمیدیاو شوێنە گشتییەکاندا بەشداری ئەم ڕووداوە مێژوویە بکات.

دیارترین ئەو ئاماژانەی لەناو پرۆسەی سەرژمێریدا چرای بەرپێی سیستەمی حکومڕانین بریتین لەهەلی کارو بێکاری و ئاستی بڕوانامەو نەخوێندەواری و چاودێری کۆمەڵایەتی و کەرتی کشتوکاڵ و کەرتی تەندروستی و دەستنیشانکردنی ڕێژەی نیوەی تەمەن و ڕێژەی کەم ئەندامی و گۆشەی ئابوری و بازرگانی و دەسهاتی تاك و ئاستی وەبەرهێنان و کۆچی بەلێشاوی هاوڵاتیانی کوردو بێکاری لە ووڵاتدا، ئەم سەرژمێرییە دەکرێت ببێتە پڕۆژەیەکی گشتگیر بۆ بەرچاو ڕوونی دەزگا حکومی ناحکومیەکان لە ووڵاتدا، هەروەها وەرچەرخانێکی مەزنی بەخۆداچونەوەی سەکتەرەکانی خزمەتگوزاری و ئاستی وەبەرهێنان و دیاریکردنی شوێنی عێراق لە پێوەرە نێودەوڵەتیەکاندا، فاکتەری سەرەکی شکستی کورد هەمیشە ئەوە بووە کەبەرامبەرەکانمان هەمیشە لەڕووی سیاسییەوە مەغرورنەبون و پاڵپشت بە یاساو ڕێنماییە دەستوریەکان هەڵسوکەوتیان کردوەو بارودۆخی هەرێمی و ناوخۆیی و

نەوودەوەتیان لە بەرچاوگرتوە، نەبونی ئامار و داتاکان هەمیشە لەمپەر بوەو بە ڕێکەوتنە سیاسیی و ئابوریەکان، بەغیابی ئامارەکی ووردو گشتگیر سەرجەم سەکتەرەکان لەڕێوەڕەوەی پێشکەوتن دابڕاون، چونکە زانکۆکان و ناوەندە ئەکادیمیەکان بە توێژینەوەکانیان ناتوانن ئەنجامەکی یەکلاکەرەوە بەبێ بونی ئامارەکی وورد فەراهەم بکەن.

ئەگەر بگەڕێینەوە سەر ڕەچەڵەکی ووشەی ئامار لە زمانی لاتینیەوە بەمانای (دەوڵەتی سیاسی) دێت، واتە بەو مانایەی یەکەم هەنگاو کەدەوڵەت دەبێت گرنگی پێ بدات کۆکردنەوە و شیکردنەوەی زانیاریەکانە، لێرەوە تێدەگەین چەمکی ئامار چەندە لەڕووی ئابوریەوە گرنگە دوو هێندە لەڕووە سیاسیەکەیەوە قوڵتر ڕەگ لەناوەندی بڕیاردا دەچەقێنێت بەتایبەت لە سیستەمی حکومڕانی دەوڵەتەکی وەك عێراق، هۆشیاری تاکی کوردیش بەشێکی زۆری ئەم شکستەی بەردەکەوێت و رەنگ بێت پەرچەکرداری برینداری کەسایەتی کوردو ستەم و نادادی کۆمەڵایەتی ناوخۆیی بێت بەهۆی دەسەڵاتی سیاسیەوە کەبوەتە دەرفەتەکی زێڕین بۆ نەیارەکان و بەشێکی بەرچاوی هاوڵاتیانی کوردستان لەپرۆسە نیشتمانیەکاندا بەشداری نەکەن بەپێچەوانەشە نەیارەکانمان توانیویانە هێزی خۆیان لەڕووی یاساییەوە سەقامگیربکەن و ئەمەش نائومێد بکەن.